

Uzvišeni poziv

Prigodom 60. obljetnice redovništva P. Ivana Fučeka S. J.

Valentin Pozaić*

Čovjek kao slobodno i odgovorno biće, biće izbora u svijetu vrednota, promatra i vrednuje svoje djelovanje, ponašanje. I čovjek sam vrednuje se po svojim djelima. Ako svako biće ima svoj smisao i cilj, još više ih ima čovjek. Naziva se konačni, vječni, eshatološki. Hoće li postići ili promašiti svoj cilj — sudbonosno je pitanje. Odluke u vremenu imaju svoj doseg u vječnosti. Dinamično biće, čovjek, može djelovati u smjeru svoga cilja, ali i protivno. Može se tijekom vremena potvrditi, učvrstiti u hod, ili zanijekati, krenuti suprotnim smjerom. Potvrda ili promašaj cilja i hoda prema cilju potvrda je ili promašaj čovjekova vlastitog identiteta. O tom hodu, približavanju i osvajanju cilja razvila se disciplina — moralna teologija. Ona promatra i vrednuje čovjekovo djelovanje upravo pod vidikom postignuća eshatološkog cilja. Prema Drugom vatikanskom saboru ta se disciplina treba hraniti Svetim pismom, dakako, pretpostavljajući zdravi razum. Prvo, treba osvijetliti *uzvišeni poziv* vjernikâ u Kristu. To bi bio indikativ. Potom, iz njega slijedi imperativ: osvijetliti njihovu *obvezu* da u *ljubavi* istoga Krista donesu plod za život svijeta. *Obveza ljubavi* do heroizma u pravednosti i svetosti.

Dvadeseto stoljeće bilo je obilježeno krizama. Iz krize vjere izvire kriza identiteta. Ona uvodi u krizu morala. U vremenu gubitka orijentira, u vremenu razbijenog aksiološkog horizonta zadaća morala uistinu je uzvišena. Najljepše što u teologiji ima: biti na službu čovjeku da bude čovjek. Da upozna i ostvari svoj identitet, kako ga je Stvoritelj zamislio i zaželio. Jednako i na polju egzistencijalnih ciljeva: individualnih, obiteljskih i društveno-političkih, kao i onog eshatološkog. Što je cilj, a što su sredstva? I odgovarajuće vrednovanje. Trajna je žudnja čovjekova da sve svede na jedno počelo, jedan zakon i jednu normu. Kroz povijest je to pokušao, na području ljudskosti i morala, zlatnim pravilom. U njegovoj pozitivnoj formulaciji nalazimo ga i u Evanđelju (Mt 7, 12). I više od toga. Temeljna je i vrhovna, jedinstvena i svevažea norma: »Ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio« (Iv 15, 12). Jednostavno: sebedarje. Osobni poziv nasljedovati Krista. Suvremena je rasprava posegnula za temeljnim opredjeljenjem. Od bitnog je značenja: koji je čovjekov načelni stav, osnovno usmjerenje? Ostaje upitna rasprava o tome u času smrti. Nije objavljeno. Osobnog iskustva nemamo. Može li temeljno opredjeljenje postojati neovisno o i protivno konkretnim pojedinačnim nakanama i djelima, pa i onih značajne naravi? I premda svi plodovi nisu istog kvalitativnog intenziteta, drvo se po plodovima poznaje.

Norme nemaju naročito dobro iskustvo s čovjekom. Već tamo od edenskog vrta. Upravo su one, tj. njihovo utemeljenje, opravdanje i snaga, bile povod i pobuni i odbacivanju i normi i morala naprosto. I u društvu i u Crkvi. Napisane su brojne rasprave: članci i knjige. Bez konačno zadovoljavajućeg ishoda. Ali ni bez morala, bez normi, čovjek ne može. Ne može živjeti u vrijednosno praznom, nesigurnom, besmislenom ozračju. Krajnosti se dodiruju i izazivlju: nije bio dalek put od anarho-liberalizma (sloboština bez načela, bez vrednota) do fundamentalizma. Sloboda i odgovornost dva

* Prof. dr. sc. Valentin Pozaić, Filozofski fakultet Družbe Isusove, Zagreb; Teološki studij, Zagreb (afiliran Teološkom fakultetu Papinskog sveučilišta Gregoriana u Rimu).

su krila za let čovjeka. Ističe se, s pravom, načelo i etika odgovornosti. Tom su vremenu prethodile razne revolucije i pratile ga. Dok je seksualna revolucija možda htjela istaknuti kulturu tijela, završila je u kultu tijela — u banalizaciji, komercijalizaciji ljudske spolnosti. Mladi su i žrtve i protagonisti. Cijeli naraštaji. Tko sam ne poštuje svoje dostojanstvo, ne ohrabruje ni druge. Govor o dostojanstvu žene i djeteta, tema prijeko potrebna, završava u izrabljivanju. Revolucija političko-socijalnog karaktera pogodovala je srozavanju autoriteta u društvu, u obitelji, u školi. Radost zbog pada crvenog totalitarizma i povratka slobode pomućena je osjećajem nesigurnosti i bespomoćnosti, terorom tranzicije i globalizacije. Vladavina interesa, bez načela. Uz predviđenu, toleriranu i poticanu korupciju i pohlepu. Krepost, napose krepost umjerenosti, zaboravljena je. U svijetu moralnih upitnosti zakon postaje norma. Što je manje morala, to je više zakona. Moralnih? Društvena bi vizija novog svijeta bila u poletu rada, u ostvarenoj zaposlenosti i općoj solidarnosti. Krist nada Europe! Koja je budućnost čovjeka koji se stidi svojih korijena? Europa bez kršćanstva? To izvode kršćani. Virus autodestrukcije.

I dok se moralna teologija odricala *casusa*, odajući se visokim načelnim raspravama, rodila se bioetika s mnoštvom svakodnevnih *casusa*. Staru je, prezrenu kazuistiku zamijenila nova, pod imenom: *Case Studies*. Pitanja se nižu od ekologije do sveprisutne manipulacije životom, posebno ljudskim. Manipulacija može biti pozitivna i negativna, u prilog života ili razaranja života. Trebalo je dati odgovore na čovjekovo ponašanje u okolišu (= uvjeti za život), na svim razinama života, napose u samom svetištu života. Čovjek na razini embrija! I prije toga: na koji će način, uz čije sudjelovanje, uz koje zloporabe i žrtve novi ljudski život nastati, ući u zajedništvo obitelji i društva. Uz poštivanje ljudskog dostojanstva, temeljne međuljudske i međugeneracijske jednakosti, ili kao žrtva želja i prohtjeva? Prema izjavama i deklaracijama obitelj je kolijevka života, škola ljudskosti, temelj društva, luka sigurnosti. Ritam života, izgradnja stanova, stil radnih obveza ne potvrđuju takve načelne stavove. Narušen je pojam i smisao ljubavi, braka i obitelji. Na tom području i sveto i nastrano uživaju isto pravo. Tko će se oduševiti za brak i obitelj? Odakle toliki samci? Bijeg od plodnosti završio je u tjeskobi neplodnosti, u preziru života na njegovu izvoru i uviru. Abortus je pružio ruku eutanaziji. Najprije su roditelji ozakonili ubijanje svoje djece. Sada su djeca ozakonila ubijanje svojih roditelja. Genetika ohrabruje i zastrašuje. Već prema vrijednosnom nazoru i (ne)odgovornosti istraživača i političara. Zemlje izričite depopulacije obuzete su raspravama o eksploziji pučanstva. Umjesto radosti života svjedoci smo izumiranja jedne cijele populacije, kulture i tradicije. Zalaz Zapada? Velikodušni odgovor na uzvišeni poziv pruža zalog nade u budućnost.

Uzvišeni poziv svakog pojedinog vjernika u Kristu na poseban je način uzvišeni poziv teologa morala. Tom se pozivu posvetio P. Ivan Fuček, S. J. (1926.). Na izričit način — sav svoj profesorski vijek. U Zagrebu i u Rimu. U zgodna i nezgodna vremena. O prije spomenutim, i mnogim drugim temama, održao je brojna predavanja, propovijedi, duhovne vježbe, napisao brojne članke i knjige. Od one prve (*Kršćanstvo bez vjere?* (1971.)) pa do posljednje, koja zapravo čini cijeli niz pod značajnim nadnaslovom: *Moralno-duhovni život*. Sve da osvjetli i ostvari uzvišeni poziv. U Katalogu Hrvatske pokrajine Družbe Isusove, na stranici jubileja, pod šezdesetom obljetnicom redovničkog života, stoji ime *Ivan Fuček*. Ovo napisanih nekoliko redaka neka bude naša čestitka i zahvala. S poštovanjem.